

DOI: 10.30497/PKN.2024.246461.3170

Received: 2024/06/06

Accepted: 2024/07/12

Political culture of participation among natives and non-natives of Khuzestan province

Bahram Nik Bakhsh*

Sayeda Razeye Mousavi**

The culture of political participation is the cornerstone of having a dynamic and politically stable society. In societies with an acceptable political participation culture, decision-making will lead to the growth of the society. In this study, an attempt was made to determine the political culture of participation of natives and non-natives of Khuzestan province and the factors affecting it in the first half of 1402. The data collection method was done by survey method to investigate the political participatory culture, through standard questionnaires. In this method, the information and opinions of the citizens of Khuzestan province were collected randomly and through standard questions and analyzed through spss software. The findings of the research showed that being native or not has no effect on people's political participation, which itself shows the effect of other variables such as; Political culture has cultural and especially economic factors on people's political participation. In this regard, the variable effect of people's political attitude on the economic variable was significantly prominent. The results of the study showed that there is no significant difference between natives and non-natives living in Khuzestan province in terms of the culture of political participation as a dependent variable. Also, ethnicity and nativeness in Khuzestan province do not have an obvious effect on the culture of political participation and other variables such as; The variable of intention and political attitude affects the culture of political participation.

Keywords: Political culture, Participation, Natives, Non-natives, Khuzestan province.

* Assistant Professor, Department of Social Sciences, Payam Noor University, Tehran, Islamic Republic of Iran (Corresponding author).

nikbakhsh@pnu.ac.ir

** Instructor Department of Political Science, Payam Noor University, Tehran, Islamic Republic of Iran.

mosavi@pnu.ac.ir

0000-0002-5861-5281

0000-0001-6553-8600

تحلیل فرهنگ سیاسی مشارکتی بومیان و غیربومیان استان خوزستان

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۳/۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۴/۲۲

مقاله برای بازنگری به مدت ۲۲ روز نزد نویسندگان بوده است.

بهرام نیکبخش*

سیده راضیه موسوی**

چکیده

فرهنگ مشارکتی سیاسی، سنگ بنای داشتن جامعه‌ای پویا و از نظر سیاسی باثبات است. در جوامع با فرهنگ مشارکتی سیاسی در سطح قابل قبول، تصمیم‌سازی‌ها منجر به رشد جامعه خواهد شد. در این مطالعه، تلاش شد تا فرهنگ سیاسی مشارکتی بومیان و غیربومیان استان خوزستان و عوامل مؤثر بر آن، در نیمه اول سال ۱۴۰۲ مشخص گردد. روش جمع‌آوری اطلاعات به روش پیمایش جهت بررسی فرهنگ مشارکت سیاسی از طریق پرسشنامه‌های استاندارد انجام شد. در این روش، اطلاعات و نظرهای شهروندان استان خوزستان به روش تصادفی و از طریق سؤالات استاندارد جمع‌آوری و از طریق نرم‌افزار SPSS، تحلیل شد. یافته‌های پژوهش نشان داد که بومی بودن یا نبودن، تأثیر معناداری بر مشارکت سیاسی افراد ندارد که خود نشان‌دهنده تأثیر متغیرهای دیگر نظیر فرهنگ و اقتصاد بر مشارکت سیاسی افراد دارد. در این خصوص تأثیر متغیر نگرش سیاسی افراد بر متغیر اقتصادی به شکل قابل توجهی برجسته بود.

واژگان کلیدی: فرهنگ مشارکتی، فرهنگ سیاسی، بومیان، غیربومیان، استان خوزستان.

* استادیار گروه علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، جمهوری اسلامی ایران (نویسنده مسئول).

nikbakhsh@pnu.ac.ir

0000-0002-5861-5281

** مربی، گروه علوم سیاسی، دانشگاه پیام نور، تهران، جمهوری اسلامی ایران.

mosavi@pnu.ac.ir

0000-0001-6553-8600

مقدمه

بیان مسئله: با پیروزی انقلاب اسلامی شاهد افزایش میزان آگاهی سیاسی مردم و به‌التبع آن افزایش مشارکت سیاسی در عموم استان‌ها هستیم. در این میان استان خوزستان به‌دلیل داشتن تنوع قومیتی دارای جایگاه ویژه‌ای است؛ چرا که نوع ارتباط افراد بومی و غیربومی در این استان با میزان مشارکت سیاسی‌شان می‌تواند به‌عنوان الگویی کلی برای تحلیل مسئله در کل ایران مورد توجه قرار گیرد.

اهمیت: پژوهش حاضر دارای اهمیت راهبردی است؛ چرا که از جمله چالش‌های مهم در مورد فرهنگ مشارکت سیاسی بین بومیان و غیربومیان استان خوزستان، ناهمگونی‌های اجتماعی و فرهنگی، مسائل مرتبط با توزیع جمعیت، عوامل تحریک‌آمیز کنش‌ها و عدم همبستگی میان اقوام مختلف است. با این توصیف می‌توان ادعا نمود که پیچیدگی این چالش در استان خوزستان بسیار زیاد است و اگر بتوان با انجام پژوهش حاضر برای آن تحلیل و راهکاری یافت، می‌تواند برای عموم موارد مشابه مورد استفاده قرار گیرد.

ضرورت: تحلیل حاضر دارای ضرورت کاربردی است؛ چرا که استان خوزستان دارای لایه‌های متعدد قومیتی و فرهنگی است که تاکنون کمتر به شیوه کاربردی تحلیل شده‌اند. همین امر شناسایی، تحلیل و مدیریت مؤثر چالش‌های حوزه مشارکت سیاسی در این استان را تحت تأثیر منفی قراردادده است؛ بنابراین توصیف واقعی شرایط و تلاش برای بهبود میران مشارکت، اقتضای تحقیقاتی از این قبیل را دارد.

اهداف: کمک به شناخت واقع‌بینانه از فرهنگ مشارکت سیاسی در استان خوزستان، هدف اصلی مقاله حاضر را شکل می‌دهد. در این راستا اهداف فرعی عبارت‌اند از: شناخت نقش غیربومیان در مشارکت سیاسی، شناسایی عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی در استان خوزستان، زمینه‌سازی برای ارائه راهکار جهت افزایش میزان مشارکت سیاسی در استان خوزستان.

سؤال‌ها: پرسش اصلی پژوهش عبارت است از: تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی بین بومیان و غیربومیان در استان خوزستان به چه میزان بر مشارکت سیاسی تأثیرگذار است؟ در همین راستا سؤال‌های فرعی عبارت‌اند از: اعتقادات و ارزش‌های سیاسی در اقوام مختلف چقدر باعث تغییر در نگرش و رفتارهای سیاسی آن‌ها می‌شود؟ وضعیت

اقتصادی و تفاوت‌های اجتماعی بین اقوام چقدر در فرهنگ مشارکت سیاسی تأثیرگذار است؟ رسانه‌ها و سازمان‌های اجتماعی چقدر در تشویق یا محدود کردن مشارکت سیاسی افراد نقش دارند؟

۱. پیشینه پژوهش

قلمرو جستجو جهت بررسی پیشینه شامل پژوهش‌های انجام شده در حوزه‌های مختلف فرهنگ مشارکت سیاسی است که در دو بخش به شرح زیر قابل بررسی است:

۱-۱. سابقه مطالعاتی در نشریه دانش سیاسی

در نشریه علمی دانش سیاسی بحث فرهنگ سیاسی مشارکتی در دو مورد به‌عنوان موضوع اصلی مطرح بوده است. غفاری هاشجین و همکاران (۱۳۸۹)، به بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی دانشجویان پرداخته و نتیجه گرفته‌اند که انگیزه دانشجویان برای مشارکت سیاسی متفاوت بوده است. به این صورت که در گروه علوم سیاسی تأثیر دوستان و خانواده و سپس انگیزه سیاسی سهم بیشتری برای مشارکت سیاسی داشته است. امینی و همکاران (۱۴۰۲) به بررسی نقش سرمایه سیاسی - اجتماعی بر مشارکت سیاسی پرداخته و نشان داده‌اند که بین مؤلفه‌های سرمایه سیاسی - اجتماعی و مشارکت سیاسی شهروندان ایلامی رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد.

۲-۱. پژوهش‌های انجام شده در سایر منابع علمی

تعداد قابل توجهی منبع در ارتباط با فرهنگ مشارکت سیاسی در سایر منابع علمی منتشر شده که از حیث محتوایی و رویکردی می‌توان آن‌ها را به دو دسته تقسیم کرد؛

الف. آثار اختصاص یافته به موضوع فرهنگ مشارکت سیاسی از منظر غیربومی

مطالعه فرهنگ سیاسی و توسعه سیاسی ریشه در اثر مهم پای (۱۹۶۵) دارد که به بررسی ارتباط بین فرهنگ سیاسی و توسعه سیاسی در جوامع مختلف اختصاص دارد. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که فرهنگ سیاسی بسیار مهم است و در شکل‌گیری توسعه سیاسی کشورها تأثیرگذار بوده است. در ادامه پژوهش دینسن^۱ و همکاران (۲۰۲۲) را داریم. ایشان در مقام بازتعریف فرهنگ سیاسی مشارکتی بوده و به‌طور مشخص

وضعیت مشارکت سیاسی مهاجران را مورد مطالعه قرار داده‌اند. نتیجه پژوهش آنها نشان می‌دهد که عامل «فرهنگ» نقش محوری را در تحول فرهنگ سیاسی مهاجران داشته است. اگر نقش عامل فرهنگ مدنظر باشد، لازم است به پژوهش آپتر^۲ (۱۹۵۸) اشاره شود. نتایج مطالعه او نشان داد که فرهنگ‌های مختلف تأثیرات متفاوتی بر فرایندهای سیاسی دارند و عوامل فرهنگی می‌توانند بر تشکیل و تغییرات سیاست‌ها و نظام‌های سیاسی در کشورها تأثیرگذار باشند. همین موضوع را با تأکید بر مردم سالاری، دایموند^۳ (۱۹۹۳) به بحث گذارده است. نتایج مطالعه او نشان داد که فرهنگ سیاسی کشورهای در حال توسعه می‌تواند نقش مهمی در پیشرفت و تثبیت مردم‌سالاری در این کشورها ایفا کند. این همان نتیجه‌ای است که به صورت گزاره‌ای کلی توسط آلموند^۴ (۱۹۶۳) بیان شده است. این مطالعه نشان می‌دهد که تغییرات در فرهنگ سیاسی می‌تواند تأثیرات قابل توجهی بر فرایندهای سیاسی داشته باشد و ممکن است به تحولات سیاسی منجر شود.

ب. آثار اختصاص یافته به موضوع فرهنگ مشارکت سیاسی از منظر بومی

باقری و همکاران (۱۴۰۱) معتقدند که متغیرهایی چون قانون‌گرایی، میزان استفاده از رسانه‌های جمعی، قوم‌گرایی، اعتماد اجتماعی و احساس تعلق اجتماعی در میزان مشارکت سیاسی مردم اهواز تأثیر معنادار دارد. محرابی، یزدان‌پناه درو، و خلف‌زاده (۱۳۹۴) با مطالعه‌ای با تمرکز خوزستان، نشان داده‌اند که تفاوت‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی بین بومیان و غیربومیان در استان خوزستان به‌طور قابل توجهی بر مشارکت سیاسی آن‌ها تأثیرگذار است. همین نتیجه توسط علی‌پور خدادادی و همکاران (۱۳۹۸) نیز به‌نوعی تأیید شده است. ایشان در پژوهشی با عنوان عوامل مؤثر بر قشربندی، آگاهی سیاسی و مشارکت سیاسی جامعه خوزستان بعد از انقلاب اسلامی، به این نتیجه رسیده‌اند که قشربندی جامعه خوزستان در یک فرایند چندبعدی زمینه‌ساز شکل‌گیری ساختار معناداری مبتنی بر مؤلفه‌های قدرت، ثروت و فرهنگ اجتماعی در تعامل با ویژگی‌های اکتسابی دانشجویان بومی نظیر تحصیلات، منزلت و ارزش‌های علمی گردیده است. اگرچه خسروی (۱۳۹۹) از وجود عوامل تأثیرگذار متعددی سخن گفته است؛ اما

همو نیز نشان داده که تفاوت‌های موجود میان نتایج انتخابات در مناطق مختلف استان خوزستان، بیشتر تحت تأثیر عواملی چون نژاد، فرهنگ و اقتصاد بوده است.

پ. نقد و بررسی

با عنایت به پیشینه بیان شده مشخص می‌شود که عموم منابع موجود به تبیین نظریه‌های کلی در خصوص فرهنگ مشارکت سیاسی و یا بیان کلی عوامل مؤثر بر میزان مشارکت سیاسی پرداخته‌اند و بحث چالش‌ها با تمرکز بر نقش افراد غیربومی کمتر مدنظر بوده است. پژوهش حاضر از این حیث دارای نوآوری بوده و می‌تواند مکمل خوبی برای پژوهش‌های پیشین ارزیابی گردد.

۲. مبانی مفهومی و نظری

نظر به نقش محوری مفاهیم و نظریه‌ها در پژوهش‌ها، حدود مفهومی و نظری پژوهش به شرح ذیل تحدید شده است:

۲-۱. مشارکت سیاسی

منظور از این مفهوم میزان مشارکت سیاسی افراد در فعالیت‌ها و فرایندهای سیاسی است. شاخص‌های مشارکت سیاسی در پژوهش حاضر عبارت‌اند از: حضور در انتخابات، مشارکت در تظاهرات و رویدادهای سیاسی، فعالیت در احزاب یا گروه‌های سیاسی، و تمرکز بر مسائل سیاسی محلی یا ملی (نک. Pasley, 2004; Stuparu, 2022; Tong, 2003). سؤال‌هایی که این مفهوم را پوشش می‌دهند عبارت‌اند از: یک. آیا در طول یک سال گذشته در انتخابات شرکت کرده‌اید؟ (بله/خیر) دو. چند بار در ماه در تظاهرات یا رویدادهای سیاسی شرکت می‌کنید؟ (تعداد) چهار. در مسائل سیاسی محلی یا ملی فعال هستید؟ (بله/خیر)

۲-۲. تفاوت‌های فرهنگی

منظور از این مفهوم وجود و میزان تفاوت‌های فرهنگی بین بومیان و غیربومیان می‌باشد. شاخص‌های موردنظر در این خصوص عبارت‌اند از: میزان تعهد به ارزش‌ها و باورهای فرهنگی، سطح آگاهی از رویدادها و مسائل سیاسی، و نگرش‌های سیاسی مختلف. سؤال‌هایی که این مفهوم را پوشش می‌دهند عبارت‌اند از:

یک. آیا احترام به ارزش‌ها و آیین‌های فرهنگی افراد مورد احترام شماست؟ (بله/خیر)
دو. چقدر از رویدادها و مسائل سیاسی آگاه هستید؟ (کم، متوسط، زیاد)
سه. نگرش شما نسبت به مسائل سیاسی چگونه است؟ (مثبت، منفی، بی تفاوت)

۲-۳. تفاوت‌های اجتماعی

میزان تفاوت‌های اجتماعی بین اقوام مختلف با این مفهوم تبیین شده و دربردارنده شاخص‌های زیر است: سطح تحصیلات، وضعیت اقتصادی، و شغل افراد. سؤال‌هایی که این مفهوم را پوشش می‌دهند عبارت‌اند از:
یک. چه میزان تحصیلاتی دارید؟ (زیر دیپلم، دیپلم، کارشناسی، ارشد، دکتری)
دو. وضعیت اقتصادی شما چگونه است؟ (ضعیف، متوسط، خوب)
سه. چه شغلی دارید؟

۲-۴. رسانه و سازمان‌های اجتماعی

ذیل این مفهوم نقش رسانه‌ها و سازمان‌های اجتماعی در تشویق یا محدود کردن مشارکت سیاسی افراد از اقوام مختلف مدنظر است. شاخص‌های مرتبط با این مفهوم عبارت‌اند از: میزان اعتماد به رسانه‌ها و سازمان‌های اجتماعی، میزان تأثیرگذاری آن‌ها بر مشارکت سیاسی و نگرش‌های افراد به آن‌ها. سؤال‌هایی که این مفهوم را پوشش می‌دهند عبارت‌اند از:
یک. به نظر شما رسانه‌ها و سازمان‌های اجتماعی تشویق به مشارکت سیاسی دارند؟ (بله/خیر)
دو. در تصمیم‌گیری‌ها چقدر به رسانه و شبکه اجتماعی اعتماد دارید؟ (کم، متوسط، زیاد)

۲-۵. همبستگی و انسجام اجتماعی

منظور مؤلف وجود یا عدم وجود همبستگی و انسجام اجتماعی بین اقوام مختلف است که با شاخص‌های زیر سنجیده می‌شود: میزان همکاری در مسائل اجتماعی و سیاسی، میزان تضادها و تعارض‌ها در اجتماع و نحوه حل آن‌ها. سؤال‌هایی که این مفهوم را پوشش می‌دهند عبارت‌اند از:

یک. آیا اجتماع شما برای حل مسائل سیاسی و اجتماعی همکاری و همبستگی دارد؟
(بله / خیر)

دو. چه میزان تضادها و تعارض‌ها در اجتماع خود مشاهده می‌کنید؟ (کم، متوسط، زیاد)
سه. چگونه این تضادها در اجتماع حل می‌شوند؟ (شرح دادن روش‌های حل تضادها)

۲-۶. نظریه فرهنگ سیاسی مشارکتی

این نظریه در بردارنده ارزش‌ها، نگرش‌ها و ایستارهای فکری است که به صورت مستقیم و یا غیرمستقیم ذهنیت و یا رفتار مخاطب را در خصوص مشارکت سیاسی داشتن و یا تعیین نحوه آن تحت تأثیر قرار می‌دهد (نک. باقری و دیگران، ۱۴۰۱، ص. ۳۹). به همین خاطر است که نوع فرهنگ سیاسی در میزان و الگوی انسجام ملی نقش محوری دارد (Lee & Chan, 2008)، و از آن به عنوان پشتیبان اصلی الگوی توسعه و پیشرفت در جوامع مختلف یاد می‌شود (Formisano, 2001; Massanari, 2015).

۲-۷. نظریه ارتباطات اجتماعی

این نظریه یکی از پرکاربردترین نظریه‌ها در مطالعه مشارکت سیاسی فردی و جمعی است که به بررسی نقش ارتباطات و رسانه‌ها در ایجاد و تقویت ارتباطات اجتماعی افراد می‌پردازد و مفاهیم متنوعی را در ارتباط با مشارکت سیاسی در جامعه بررسی می‌کند. ارتباطات و رسانه‌ها به عنوان یک میانجی کلیدی، می‌توانند تأثیرات بسیاری بر نگرش‌ها، ارزش‌ها و مشارکت‌های سیاسی افراد داشته باشند. در این پژوهش، نظریه ارتباطات اجتماعی برای مفهوم‌سازی و تحلیل مشارکت سیاسی بین بومیان و غیربومیان استفاده می‌شود. این نظریه نه تنها به فهم بهتر مشارکت سیاسی بین اقوام مختلف کمک می‌کند بلکه به بررسی تأثیرات مثبت و منفی ارتباطات اجتماعی در همبستگی و انسجام اجتماعی نیز می‌پردازد (نک. McCabe, 1996, p. 470).

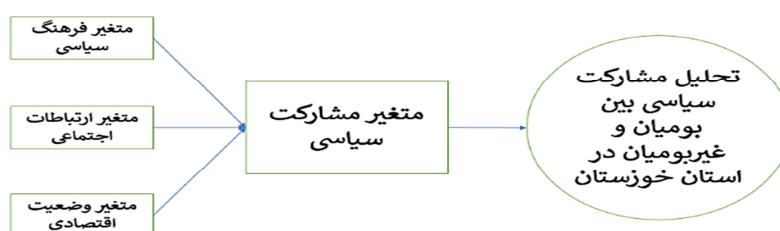
۲-۸. نظریه فرهنگ و هویت

این نظریه به بررسی ارتباطات فرهنگی و شکل‌گیری هویت‌های اجتماعی می‌پردازد و نقش مهمی در تحلیل تفاوت‌های فرهنگی و هویتی بین اقوام مختلف ایفا می‌کند. این نظریه می‌تواند به نحوه شکل‌گیری هویت‌ها و ارتباط آن‌ها با فرهنگ و انگیزه‌های

سیاسی فردی و گروهی پی ببرد (نک. Tester, 2012). به همین خاطر از این نظریه برای تبیین و تحلیل تفاوت‌های فرهنگی و هویتی بین بومیان و غیربومیان، در مقام مشارکت سیاسی استفاده شده است. وجود این نظریه در الگوی تحلیل نهایی کمک می‌نماید تا تعیین‌کننده‌های فرهنگی و هویتی که به شکل‌گیری الگوهای مشارکت سیاسی مختلف در جامعه کمک می‌کنند، شناسایی شوند. با استفاده از این نظریه، محققان می‌توانند درک بهتری از ارتباطات فرهنگی و هویتی بین بومیان و غیربومیان در استان خوزستان پیدا کنند و عوامل مؤثر در تشکیل مشارکت سیاسی افراد را مشخص نمایند.

با عنایت به مبادی مفهومی و نظری بیان شده، حال می‌توان الگوی تحلیل پژوهش حاضر را به شکل زیر ترسیم نمود:

شکل شماره (۱): الگوی تحلیل فرهنگ مشارکت سیاسی

(طراحی توسط نویسندگان)

۳. روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از حیث نوع، پیمایش - کمی و ابزار گردآوری داده‌های آن، پرسشنامه استاندارد است.

۳-۱. جامعه آماری

جامعه آماری پژوهش شامل جمعیت استان خوزستان در سال ۱۴۰۲ شمسی بوده (حدود ۴/۵۰۰/۰۰۰ نفر) که با استفاده از فرمول کوکران جامعه نمونه مشخص شده است. با فرض p برابر با ۰/۵ (بین بومیان و غیربومیان) و e برابر با ۰/۰۵، حجم نمونه ۴۵۵ نفر (بومیان ۲۸۹ نفر و غیربومیان ۱۶۶ نفر) به دست آمده است. جهت نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری تصادفی استفاده شده و ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه بوده است.

۲-۳. تدوین پرسشنامه

سؤال‌های پرسشنامه متناسب با مبانی نظری و الگوی تحلیل در ۷ حوزه تدوین شده‌اند:
الف. سؤال‌های مشارکت سیاسی: شامل سؤالاتی درباره مشارکت در انتخابات، عضویت در احزاب و سازمان‌های سیاسی، فعالیت‌های جمعیت‌های مدنی و مشارکت در تصمیم‌گیری‌های سیاسی.

ب. سؤال‌های ارتباط با رسانه‌ها: شامل سؤالاتی درباره مصرف رسانه‌ها و تأثیر آن‌ها بر نگرش‌ها و مشارکت سیاسی.

پ. سؤال‌های اقتصادی: شامل وضعیت اقتصادی، شغل و درآمد افراد،

ت. سؤال‌های فرهنگی: شامل ارزش‌ها، باورها و تمایلات افراد،

ث. سؤال‌های اجتماعی: شامل تعاملات اجتماعی و احتمال وجود تبعیض‌ها،

ج. سؤال‌های دموگرافیک: شامل ویژگی‌های شخصی افراد مانند تحصیلات، جنسیت،

چ. سؤال‌های هویتی: شامل نژاد، زبان و ارتباط با جامعه‌های بومی و غیربومی.

۳-۳. فرضیه‌ها

مبانی بر مبانی نظریه و پیشینه بیان شده، مهمترین فرضیه‌های پژوهش عبارت‌اند از:

الف. تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی بین بومیان و غیربومیان استان خوزستان تأثیر معناداری بر میزان مشارکت سیاسی آن‌ها دارد.

ب. اعتقادات و ارزش‌های سیاسی در بین بومیان و غیربومیان استان خوزستان تأثیر معناداری بر نگرش و رفتارهای سیاسی آن‌ها دارد.

پ. وضعیت اقتصادی و تفاوت‌های اجتماعی بین بومیان و غیربومیان استان خوزستان بر فرهنگ مشارکت سیاسی آنها تأثیر معناداری دارد.

ت. رسانه‌ها و سازمان‌های اجتماعی در تشویق یا محدود کردن مشارکت سیاسی بومیان و غیربومیان استان خوزستان تأثیر معناداری دارد.

ث. تفاوت‌های فرهنگی بین بومیان و غیربومیان استان خوزستان تأثیر معناداری بر همبستگی و انسجام اجتماعی این جامعه دارد.

۳-۴. آزمون‌ها

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها ابتدا داده‌ها به صورت توصیفی مورد بررسی قرار گرفت و سپس با استفاده از آزمون‌های آماری مانند آزمون تی، آنوا، یا آزمون‌های رگرسیون، ارتباط‌ها و تفاوت‌ها بین متغیرها تحلیل شد. در نهایت، نتایج تجزیه و تحلیل داده‌های در قالب گزارش‌ها، نمودارها، جداول و نقشه‌های مفهومی ارائه شد.

۴. یافته‌های پژوهش

مجموع یافته‌های پژوهش را می‌توان در سه بخش به شرح ذیل ارائه نمود:

۴-۱. یافته‌های توصیفی

در پژوهش حاضر ۴۵۵ نفر پرسشنامه را تکمیل نموده‌اند. از این میان ۲۴۶ نفر مرد و ۲۰۹ نفر زن بوده‌اند. در جدول شماره ۱ تعداد شرکت‌کنندگان به تفکیک بومی بودن یا غیربومی استان نمایش داده شده است که از این میان ۱۶۶ نفر معادل ۳۶/۵٪ غیربومی بوده‌اند. سن شرکت‌کنندگان در این مطالعه بین ۱۸ تا ۷۶ سال بود. از میان شرکت‌کنندگان ۷۹ نفر بیکار بوده‌اند که معادل ۱۷/۴٪ شرکت‌کنندگان است. بعد از بررسی دقیق‌تر مشخص گردید که اکثر آنها در حال تحصیل هستند ولی چون درآمدی نداشتند به همین شکل نمایش داده شده‌اند. از میان ۴۵۵ شرکت‌کننده، ۱۲۸ نفر مجرد، ۲۸۹ نفر متأهل، ۸ نفر مطلقه و ۳۰ نفر بیوه بوده‌اند.

۴-۲. یافته‌های تحلیلی

پس از ارائه نتایج توصیفی به بررسی رابطه بین متغیرهای وابسته و مستقل و متغیر بومی به صورت تحلیلی پرداخته شد. از آنجاکه برخی متغیرها چندپاسخی هستند و برخی باینری هستند؛ مثلاً بلی و خیر، در اینجا از الگوی رگرسیون لجستیک بیناری (دودویی) و یا مولتی‌نومینال بر اساس نیاز استفاده شد. برای خواندن راحت‌تر نتایج فقط موارد معنادار در جدول نمایش داده شده است.

الف. تأثیر نگرش بر مشارکت سیاسی

همان‌طور که در جدول زیر مشخص است، متغیر مستقل تأثیر قابل توجهی بر شرکت

در انتخابات ملی و محلی دارد؛ به گونه‌ای که اگر نگرش خوبی به فرآیند انتخابات در فرد وجود داشته باشد، با احتمال خیلی زیاد در انتخابات شرکت می‌کند. ولی در صورتی که نگرش خوبی به انتخابات نداشته باشد با ضریب ۰,۴۳۸ ممکن است در انتخابات شرکت نماید و در هر دو مورد از نظر آماری معنادار هستند ($P < 0.05$).

جدول شماره (۱): رگرسیون لجستیک تأثیر نگرش به فرآیند انتخابات بر شرکت در انتخابات

	ضریب B	مقدار تست Wald	مقدار P	نمای ضریب B
بلی	-۰/۳۸۴	۸/۲۴۳	۰/۰۰۴	
خوش‌بین				
بدبین	-۰/۸۲۶	۱۵/۱۹۵	۰,۰۰۰	۰/۴۳۸
بی‌اعتنا				

ب. تأثیر مطالبات سیاسی بر شرکت در انتخابات

همان‌طور که در این خروجی (جدول شماره-۲)، مشخص است افرادی که مطالبات سیاسی جامعه را به شکل ضعیفی پیگیری می‌کنند به احتمال خیلی زیادی در انتخابات شرکت نمی‌کنند و این الگوی تفاوت معناداری را در این زمینه نشان می‌دهد. این مطلب نشان‌دهنده تأثیر بسیار عمیق فرهنگ سیاسی بر مشارکت سیاسی افراد است ($P < 0.05$).

جدول شماره (۲): رگرسیون لجستیک تأثیر حمایت از مطالبات سیاسی جامعه بر شرکت در انتخابات

	ضریب B	مقدار تست Wald	مقدار P	نمای ضریب B
بلی	۱۶/۴۲۳	۲۴۸۷۰/۴۵۱	۰/۰۰۰	
خیلی ضعیف				
ضعیف	-۱۷/۶۴۷	۱۱۵۴/۸۳۹	۰/۰۰۰	۲/۷۶۱E-۸
متوسط				
قوی				
خیلی قوی				

پ. تأثیر هویت بومی / غیر بومی بر مشارکت سیاسی

همان‌طور که در جدول شماره ۳ نشان داده شده، به نظر نمی‌رسد که متغیر اجتماعی تأثیری بر مشارکت سیاسی افراد در انتخابات نداشته باشد و تفاوت معناداری مشاهده نمی‌گردد. این یافته مطرح‌کننده این است که هویت بومی یا غیر بومی تأثیری بر مشارکت سیاسی فرد ندارد ($P=0.900$).

جدول شماره (۳): رگرسیون لجستیک تأثیر هویت بومی یا غیر بومی بر شرکت در انتخابات

	ضریب B	مقدار تست Wald	مقدار P	نمای ضریب B	
بلی	-۰/۶۴۷	۳۹/۵۵۸	۰/۰۰۰		تقاطع
	-۰/۰۴۶	۰/۰۱۶	۰/۹۰۰	۰/۹۵۵	بله
					خیر

ت. بررسی تأثیر فرهنگ بومیان / غیر بومیان بر مشارکت سیاسی

همان‌طور که در این خروجی (جدول شماره-۴)، مشخص است، به نظر نمی‌رسد این متغیر تأثیری بر مشارکت سیاسی افراد در انتخابات داشته باشد و تفاوت معناداری مشاهده نمی‌گردد. این یافته مطرح‌کننده این است که فرهنگ اجتماعی بومی یا غیر بومی تأثیری بر مشارکت سیاسی فرد ندارد ($P=0.691$).

جدول شماره (۴): رگرسیون لجستیک تأثیر فرهنگ بومیان / غیر بومیان بر شرکت در انتخابات

	ضریب B	مقدار تست Wald	مقدار P	نمای ضریب B	
بلی	-۰/۶۶۱	۴۱/۵۴۸	۰/۰۰۰		تقاطع
	۰/۱۵۱	۰/۱۵۸	۰/۶۹۱	۱/۱۶۳	بله
					خیر

ث. تأثیر وضعیت اقتصادی بر مشارکت سیاسی بومیان و غیر بومیان

همان‌طور که در این خروجی (جدول شماره-۵)، مشخص است نگرانی از وضعیت اقتصادی به شکل معناداری بر روی تصمیم بر شرکت در انتخابات تأثیر دارد به گونه‌ای که نگرانی شدید از وضعیت اقتصادی شانس شرکت در انتخابات را به ۰/۱

کاهش خواهد داد (ردیف دوم از جدول). این یافته مؤید تأثیر بسیار شدید مسائل اقتصادی بر مشارکت سیاسی افراد است ($P < 0.05$).

جدول شماره (۵): رگرسیون لجستیک تأثیر وضعیت اقتصادی بر شرکت در انتخابات

ضریب B	مقدار Wald	مقدار P	نمای ضریب B		
۱/۳۸۶	۶/۱۵۰	۰/۰۱۳		تقاطع	بلی
-۲/۲۱۹	۱۵/۱۰۶	۰/۰۰۰	۰/۱۰۹	خیلی نگران	
-۱/۷۸۲	۸/۷۳۹	۰/۰۰۳	۰/۱۶۸	نگران	
				متوسط	
				آرام	

ج. تأثیر تردید مربوط به وضعیت اقتصادی بر مشارکت سیاسی بومیان و غیربومیان همان‌طور که در این خروجی (جدول شماره-۶) مشخص است تردید ناظر بر وضعیت اقتصادی شانس شرکت در انتخابات را به ۰/۱ کاهش خواهد داد (ردیف دوم از جدول). این یافته نیز مؤید تأثیر بسیار شدید مسائل اقتصادی بر مشارکت سیاسی افراد است ($P < 0.05$).

جدول شماره (۶): رگرسیون لجستیک تأثیر تردید مربوط به وضعیت اقتصادی بر شرکت در انتخابات

ضریب B	مقدار Wald	مقدار P	نمای ضریب B		
۱/۴۲۱	۱۱/۳۹۲	۰/۰۰۱		تقاطع	بلی
-۲/۲۵۴	۲۶/۹۳۱	۰/۰۰۰	۰/۱۰۵	بله	
				خیر	

ج. تأثیر وضعیت اقتصادی بر شرکت در تظاهرات سیاسی همان‌طور که در این خروجی (جدول شماره-۷)، مشخص است وضعیت اقتصادی به شکل معناداری بر روی تصمیم بر شرکت در تظاهرات تأثیر دارد به‌گونه‌ای که نگرانی شدید از وضعیت اقتصادی شانس شرکت در فعالیت‌ها و تظاهرات سیاسی را به ضریب ۰/۰۲ کاهش خواهد داد (ردیف دوم از جدول). این یافته مطرح‌کننده تأثیر بسیار شدید

مسائل اقتصادی بر مشارکت سیاسی افراد است ($p < 0.05$).

جدول شماره (۷): رگرسیون لجستیک تأثیر وضعیت اقتصادی بر شرکت در تظاهرات سیاسی

نمای ضریب B	مقدار P	مقدار تست Wald	ضریب B		
	۰/۱۸۷	۱/۷۴۴	۰/۶۱۹	تقاطع	بلی
۰/۰۲۴	۰/۰۰۰	۴۸/۱۷۸	-۳/۷۳۴	خیلی نگران	
۰/۱۶۲	۰/۰۰۱	۱۱/۴۶۱	-۱/۸۱۸	نگران	
				متوسط	
				آرام	

ح. تأثیر تردید مربوط به وضعیت اقتصادی بر شرکت در تظاهرات سیاسی همان‌طور که در این خروجی (جدول شماره-۸) مشخص است تردیدهای ناظر بر وضعیت اقتصادی به شکل معناداری بر روی تصمیم بر شرکت در تظاهرات تأثیر دارد؛ به‌گونه‌ای که نگرانی شدید نسبت به آینده وضعیت اقتصادی شانس شرکت در تظاهرات سیاسی را به ضریب ۰/۰۲۹ کاهش خواهد داد (ردیف دوم از جدول). این یافته نیز مؤید تأثیر بسیار شدید مسایل اقتصادی بر مشارکت سیاسی افراد است ($P < 0.05$).

جدول شماره (۸): رگرسیون لجستیک تأثیر مربوط به وضعیت اقتصادی بر شرکت در تظاهرات سیاسی

نمای ضریب B	مقدار P	مقدار تست Wald	ضریب B		
	۰/۰۵۰	۳/۸۴۴	۰/۶۹۳	تقاطع	بلی
۰/۰۲۹	۰/۰۰۰	۷۳/۲۴۴	-۳/۵۳۹	بلی	
				خیر	

۳-۳. یافته‌های استنباطی

با عنایت به آمارهای به‌دست آمده و یافته‌های توصیفی حال می‌توان چنین استنباط نمود:

الف. بومی بودن یا نبودن

بر اساس مدل رگرسیونی مشخص شد که بومی یا نبودن افراد در خوزستان بر میزان

مشارکت سیاسی آنها تأثیر معناداری ندارد. این تحلیل نشان‌دهنده آن است که متغیرهای دیگری همچون اقتصاد و فرهنگ تأثیر بیشتری بر مشارکت سیاسی در این استان دارد.

ب. مقایسه مشارکت سیاسی بومیان / غیربومیان

اولین نتیجه‌ای که جلب توجه می‌کند این است که بین بومیان و غیربومیان ساکن استان خوزستان تفاوتی از نظر فرهنگ مشارکت سیاسی به‌عنوان متغیر وابسته وجود ندارد؛ و این خود مطرح‌کننده این استنباط می‌تواند باشد که شاید قومیت و بومی بودن در منطقه خوزستان تأثیر شگرفی بر فرهنگ مشارکت سیاسی ندارد و به احتمال زیاد متغیرهای مهمتری وجود دارد که این فرهنگ را تحت تأثیر قرار می‌دهد. این یافته بر خلاف فرضیات مطرح شده است که بیان می‌کنند بومیان یک منطقه خصوصاً در استان‌های حاشیه‌ای کشور همراهی کمتری از نظر مشارکت سیاسی دارند. در واقع نتایج این مطالعه مطرح‌کننده این است که ساکنان اصلی خوزستان دغدغه‌ها و تفکرات نسبتاً مشابهی با غیربومیان استان دارند. این نتیجه زمانی بیشتر جلب توجه می‌کند که شرکت‌کنندگان در این مطالعه از نظر مسائل مردم‌شناسی و دموگرافیک تفاوتی با هم نداشتند.

پ. وضعیت نگرش سیاسی افراد

نگرش سیاسی افراد در استان خوزستان به‌شدت می‌تواند بر مشارکت سیاسی آنان تأثیر داشته باشد. در این مطالعه مشخص شد که نگرش نامناسب به فرایند انتخابات ریاست جمهوری، مجلس شورای اسلامی، و شوراهای محلی منجر خواهد شد که با ضریب حدود ۰/۴۳۸ شانس شرکت افراد در این انتخابات کاهش پیدا کند؛ البته این نتیجه ممکن است توسط شرایط اخیر کشور تحت تأثیر قرار گرفته باشد. شرایط اخیر کشور و از طرفی تحریم‌ها تقریباً همه جوانب زندگی افراد را تحت تأثیر قرار داده و این موضوع به‌خودی‌خود نظر افراد را در همه جوانب متأثر خواهد نمود؛ البته یافته‌های متغیر فرهنگ و نگرش سیاسی با چهارچوب نظری پژوهش تطابق دارد، به‌گونه‌ای که نگرش سیاسی افراد یک جامعه تأثیر فراوانی بر مشارکت سیاسی ایشان دارد. این یافته‌ها با نتایج مطالعه فرهنگ سیاسی و توسعه سیاسی (Pye, 1965) نیز همخوانی دارد که نشان‌دهنده این مطلب است که فرهنگ سیاسی و نگرش افراد در جوامع مختلف بر مشارکت سیاسی آنها تأثیر فراوانی داشته است.

ت. تأثیر فرهنگ و روابط اجتماعی بر مشارکت سیاسی

بر اساس یافته‌های پژوهش، چنانچه شرکت‌کننده‌ای به‌عنوان یک فرد بومی یا غیربومی احساس هویت متفاوتی داشته باشد، این احساس می‌تواند تأثیر معناداری بر مشارکت سیاسی وی داشته باشد، به‌گونه‌ای که با داشتن احساس هویتی متفاوت شانس مشارکت سیاسی وی به ۰/۹ خواهد رسید. این یافته دقیقاً در جهت نظریه‌های مطرح شده در چهارچوب نظری پژوهش (نک. Tester, 2012) و یافته‌های مطالعه «بازتعریف و اجتماعی سازی فرهنگ مشارکت سیاسی» (Dinesen & Andersen, 2022) است.

ث. عوامل اقتصادی و مشارکت سیاسی

نگرانی از وضعیت اقتصادی کشور به‌شدت اثر منفی بر احتمال مشارکت سیاسی افراد دارد و شانس مشارکت سیاسی را کاهش خواهد داد. این استنباط با نتایج مطالعه بازتعریف و اجتماعی‌سازی فرهنگ مشارکتی سیاسی مربوط به دینسن و آندرسن (۲۰۲۲) تأیید می‌شود. بر اساس نتایج این مطالعه با نزدیک شدن شرایط اقتصادی اقوام مهاجر با شرایط اقتصادی ساکنان اصلی کشور مقصد، متغیرهای مشارکت سیاسی دو گروه به هم نزدیک خواهند شد.

نتیجه‌گیری

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که بین بومی بودن/ نبودن ساکنان استان خوزستان، تفاوت معناداری از نظر فرهنگ مشارکت سیاسی وجود ندارد. این نتیجه‌گیری نشان می‌دهد که قومیت و بومی بودن در منطقه خوزستان تأثیر معناداری بر فرهنگ مشارکت سیاسی افراد ندارد و به احتمال زیاد متغیرهای مهمتری وجود دارد که این فرهنگ را تحت تأثیر قرار می‌دهد. پیشنهاد می‌شود مطالعه‌ای با استفاده از نمونه‌ای از کل کشور با این موضوع صورت گیرد. این کار باعث می‌شود تا نتایج پژوهش دقیق‌تر شده و حوزه‌های جغرافیای متفاوت کشور از حیث تأثیرپذیری از عامل بومی بودن/ نبودن مشخص شود. نتایج پژوهش جامع پیشنهادی در تحلیل و مدیریت فرایند مشارکت سیاسی و انتخابات در کشور مؤثر بوده و می‌تواند نشان دهد که مردم کدام استان‌ها بیشتر تحت تأثیر آموزه‌های بومی/ غیربومی هستند. همچنین پیشنهاد می‌شود موضوع تقویت و ارتقای

آگاهی سیاسی در کشور با محوریت هویت ایرانی- اسلامی در دستور کار قرار گیرد تا میزان تأثیر متغیر بومی بودن/ نبودن تعدیل گردد. آخرین پیشنهاد آن است که عموم یافته‌ها حکایت از آن دارد که عامل اقتصاد به صورت مستقیم و یا غیرمستقیم بر میزان مشارکت سیاسی تأثیر معنادار دارد و حتی می‌توان آن را مهمترین عامل مؤثر ارزیابی نمود؛ لذا لازم است در قالب راهبرد تقویت میزان مشارکت سیاسی، برنامه‌هایی با هدف بهبود وضعیت اقتصادی و تثبیت ثبات در این حوزه در دستورکار مدیریت ارشد کشور قرار گیرد.

یادداشت‌ها

1. Dinesen
2. Apter
3. Diamond
4. Almond

کتابنامه

- امینی، سلام؛ عشایری، طاها؛ ذوالفقاری، اکبر و جهان‌پرور، طاهره (۱۴۰۲). نقش سرمایه سیاسی - اجتماعی در مشارکت سیاسی مردم ایلام (مورد مطالعه: انتخابات مجلس شورای اسلامی). *دانش سیاسی*، ۱۹(۱)، ۲۹-۵۶.
- غفاری هاشجین، زاهد؛ بیگی‌نیا، عبدالرضا و تصمیم قطعی، اکرم (۱۳۸۹). عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی دانشجویان علوم سیاسی و فنی دانشگاه تهران. *دانش سیاسی*، ۶(۲)، ۲۰۷-۲۴۰.
- باقری، معصومه؛ نواح، عبدالرضا و شجاعی برجویی، حدیث (۱۴۰۱). الگوسازی ساختاری عوامل فرهنگی، اجتماعی و سیاسی تأثیرگذار بر هم‌گرایی بین‌قومی در شهر اهواز. *پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی*، ۳(۱۱)، ۳۹-۶۶.
- خسروی حسن (۱۳۹۹)، تحلیل نتایج انتخابات دوره یازدهم مجلس شورای اسلامی در پرتو قاعده اکثریت. *ماهنامه جامعه‌شناسی سیاسی ایران*، ۳(۳)، ۸۶-۱۱۱.
- علی‌پور خدادادی، محمدرضا؛ پرزاد، رضا و الهی‌منش، محمدحسن (۱۳۹۸). عوامل مؤثر بر قشریندی، آگاهی سیاسی و مشارکت سیاسی جامعه خوزستان بعد از انقلاب اسلامی. *ماهنامه جامعه‌شناسی سیاسی ایران*، ۲(۴)، ۸۷۷-۸۹۷.

محرابی، علیرضا؛ یزدان‌پناه، کیومرث و خلف‌زاده، فاطمه (۱۳۹۴). تحلیل مشارکت سیاسی اقوام مختلف (مطالعه موردی: استان خوزستان). *نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی*. (۲۶)۷.

- Almond, G. A. (1963). Political systems and political change. *American Behavioral Scientist*, 6(10), 3–10.
- Apter, D. E. (1958). A comparative method for the study of politics. *American Journal of Sociology*, 64, 221-237.
- Diamond, L. J. (1993). *Political culture and democracy in developing countries*. Lynne Rienner Publishers.
- Dinesen, P. T., & Andersen, R. F. (2022). The (Re)socialization of participatory political culture: Immigrants' political participation between their contemporary country and their ancestral country. *Political Geography*, 98, 102650.
- Formisano, R. P. (2001). The concept of political culture. *Journal of Interdisciplinary History*, 31(3), 393-426.
- Lee, F. L., & Chan, J. M. (2008). Making sense of participation: The political culture of pro-democracy demonstrators in Hong Kong. *The China Quarterly*, 193, 84-101.
- Massanari, A. L. (2015). Participatory culture, community, and play. Learning from.
- McCabe, D. L., Trevino, L. K., & Butterfield, K. D. (1996). The influence of collegiate and corporate codes of conduct on ethics-related behavior in the workplace. *Business Ethics Quarterly*, 461-476.
- Pasley, J. L. (2004). *The cheese and the words: Popular political culture and participatory democracy in the early American republic*. In *Beyond the founders: New approaches to the political history of the early American republic* (pp. 31-56).
- Pye, L. W., Levine, D. N., Ward, R. E., Lapalombara, J., Rose, R., Scott, R. E., Verba, S., Binder, L., Rustow, D. A., Barghoorn, F. C., & Weiner, M. (1965). *Political culture and political development*. In L. W. Pye & S. Verba (Eds.), Princeton University.
- Stuparu, L-V. (2022). Citizen Identity and Participatory Political Culture. A Conceptual Approach. *Dialogue and Universalism*, (3), 111-127.
- Tester, K. (2012). *Utopia: Social Theory and the Future* (M. H. Jacobsen, Ed.) (1st ed.). Routledge.
- Tong, J. (2003). The gender gap in political culture and participation in China. *Communist and Post-Communist Studies*, 36(2), 131-150.